

prof. Herencsár Viktória, ArtD.

25 éves a cimbalom tanszak a Besztercebányai Művészeti Akadémián.

A Besztercebányai Művészeti Akadémiát 1997-ben alapították három tanszékkal: zeneművészet, képzőművészet és színházművészet. A Zeneművészeti Tanszéken bevezették a cimbalom művészeti képzését, mely fontos esemény volt nem csak Szlovákiában, de világviszonylatban is. Abban az időben a cimbalmon tanulóknak nem volt ugyanis lehetőségük művészeti képzésben még Magyarországon sem. Ugyan 1897-ben Budapesten a Zeneakadémián bevezették a cimbalom oktatását, de 1957-ben megszűnt Rácz Aladár halálával, és csak a 60-as években indult újra oktatása az Akadémia Tanárképző Tagozatán. Később, mint a Cimbalom Világszövetség elnöke, többször indítványoztam, hogy az Akadémián a művészképzőn is nyissanak tanszakot, de próbálkozásaimat elutasították. Magas szintű oktatás nélkül a hangszerek nem szerezhettek kellő megbecsülést és nemzetközi elismerést. Nyugat-Európában ezek a törekvések folyamatosak. Minden állam arra törekszik, hogy a hangszerjáték tanítása a legmagasabb szinten történjen annak érdekében, hogy elnyerje a hangszer elismertségét és népszerűségét. Minden szakmát meghatároz az a szint, amelyen elsajátítható és az, hogy milyen szakmai ismeretekkel gyakorolják. Ugyanazt a lehetőséget kell biztosítani minden egyes hangszer számára. Sajnos, a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem ebben nem volt partner. És ekkor jött a felkérés Szlovákiából, az újonnan létesített akadémiáról. A cimbalom oktatás alapításában fontos szerepet játszott a Művészeti Akadémia első rektora prof. PhDr. Alexander Melicher zenetudós és a Zeneművészeti Kar első dékánja prof. PaedDr. MgA. et Mgr. Vojtech Didi zeneszerző. A cimbalom oktatás alapításának ötlete Alexander Melicherben merült fel, aki azt tervezte, hogy a Művészeti Akadémián cimbalom osztályt nyit. A Kassai Konzervatórium cimbalom tanára Mgr. Art Juraj Helcmanovský st. keltette fel az érdeklődését a cimbalom iránt. Helcmanovsky hallgatói az egyetemen szerették volna folytatni tanulmányaikat, de ekkor még Szlovákiában és a világon sem volt ilyen lehetőség. A kérdés az volt, ki tanítson az Akadémián, ha megnyitják a cimbalom szakot? Az első ajánlatot tanításra Juraj Helcmanovský st. kapta. Azonban nem tudta elfogadni, tekintettel arra, hogy nem rendelkezett a szükséges végzettséggel. Helcmanovsky úr és a szlovák cimbalomtanárok ajánlására Alexander Melicher rektor és Vojtech Didi dékán személyesen meghívtak engem, mint a Cimbalom Világszövetség elnökét, a cimbalom tanítására. Azóta tanítok az Akadémián. A Besztercebányai Művészeti Akadémián a Zeneművészeti Kar az Akadémia szerves részeként egyedülálló lehetőséget kínál a komolyzenei művészet területén

szerzett oktatás megszerzésére. A cimbalom tanszak bevezetésével a hallgatóknak lehetőségük nyílt a konzervatórium elvégzése után magasabb szintű szakmai tanulmányok folytatására. A Besztercebányai Művészeti Akadémia a világ két művészeti egyetemének egyike, ahol a magyar típusú cimbalom klasszikus zenei képzése folyik. Jelentős előnyei között szerepel a többi művészetorientált egyetem mellett, nemcsak Szlovákiában, hanem külföldön is a cimbalom-játék tanulásának lehetősége. Az új tanulási lehetőség felkeltette az érdeklődést számos országban. Ez a tény segített abban is, hogy az Akadémia elkerülhesse a megszüntetést pár évvel a nyitás után. A Pozsonyi Akadémiának ugyanis nem tetszett az új Akadémia létrejötte és mindent megtettek azért, hogy megakadályozzák az akkreditáció megszerzését. A cimbalom tanszak megnyitásával és az én közbenjárásommal viszont olyan előnyt szerzett a Besztercebányai Akadémia Zeneművészeti Tanszéke, hogy az akkreditáció megszerzése nem vált kétséggé. A két másik tanszék az akkreditációját jóval később szerezte meg.

**Alexander Melicher
Herencsár Viktória
Vojtech Didi**

Az akadémiai oktatás nagy kihívást jelentett számomra. Olyan tantervet kellett készítenem, amelyen keresztül megtaníthattam a technikai tudásomat, valamennyi zenei stílus előadási módszerét és a cimbalom eredeti irodalmát. Ezeket természetesen mind úgy, hogy felhasználjam a diákok hozott tudását. Felépítettem egy tervet, amit hamarosan meg kellett változtatnom, mivel a növendékek különböző technikai tudással és zenei ismeretekkel jelentkeztek az akadémiára. Egy általános tervet hoztam létre, melyben évekre lebontva meghatároztam, mi az, amit a tanulóknak el kell sajátítaniuk. Az akadémia alapításakor öt éves volt a tanulmányi idő és csak később vezették be a bolognai oktatási rendszert, ami két részre osztja az öt évet: három év (6 szemeszter) bachelor, főiskola szintű fokozat és két év (4 szemeszter) mesteri tanulmányi év. Öt évre osztottam el a zenei stílusok tanulmányozását és a

technikai tudás elsajátítását. Később ezt úgy alakítottam át, hogy aki csak bachelor diplomát akar szerezni, az is megszerezze az alapvető tudásszintet. Külön nehézséget okozott a különböző technikai tudással és ismeretekkel jövő tanulók tanítása, mert volt olyan, akiknek még az alapvető ismereteket is meg kellett tanítani, olyan kevés tudással, viszont tehetséggel rendelkeztek. Például nem tudtak jól kottát olvasni és a ritmus ismeretük sem volt megfelelő. Ezek a problémák csak az akadémiai oktatás elindulásakor voltak, azóta az alap és középfokú zenei oktatás is sokat fejlődött Szlovákiában. A tanárok új generációja, akik már az Akadémiáról kerültek ki, új technikai és kiterjedt zenei tudással oktatják a cimbalmot zeneiskolákban, konzervatóriumokban.

A három év, vagyis 6 szemeszter ideje alatt a tanulóknak el kell sajátítani az alapvető zenei stílusok játszasmódjának ismeretét, el kell érniük egy olyan játéktechnikai szintet, ami után tovább léphet egy felsőbb szintre, a mesteri tanulmányra. Tapasztalatom szerint nem foglalkoznak túlságosan a régizenével, annak játékstílusával a zeneiskolákban és a Konzervatóriumokban, ezért az alapképzés során a régizenét helyeztem a középpontba. A legtöbb probléma a verő fogásával, a bal kéz gyengeségével (balkezeseknél a jobb kéz) és a pedál használatával van. Ez alatt a három év alatt minden technikai problémát meg kell oldaniuk a hallgatóknak. A szemeszterek idején lehetőség van koncerten való játékra, ahol a művészi pályára készülők megtapasztalhatják a koncertpódiumon való fellépés izgalmait.

A tanulmányok alatt fejleszttem improvizációs készségüket gyakorlatokkal és kadenciák készítésével. A sikeres bachelor diploma után következik a mesteri tanulmány, mely két év, vagyis 4 szemeszterből áll. Folytatódik az első fokozatban tanultak kibővítése. A romantikus korszak és az azt követő zenei stílusok, a kortárszene, jazz zene és különböző modern zenei stílusok ismeretének elmélyítése, improvizációs készség további fejlesztése, átiratok készítése, a különböző játéktechnikák használatának magas színvonalú elsajátítása a cél. A tanulmány befejezése után a végzős megkapja a művészeti mester (Mgr. Art) címet.

A cimbalom fő tantárgy mellett kiegészítő tantárgyak segítik a hangszeres művészképzést, mint a hangszer története és irodalma, kamarazene, lapról olvasás, művészi előadásmód szemináriuma. Ezeknek a tantárgyaknak a tananyaga a fő tantárgyhoz kapcsolódnak. A diplomamunkák témáit konzulensként a szerint választottam, hogy a hallgató melyik témakörben a legjáratosabbak, illetve főleg, hogy milyen információ hiányzik a cimbalom irodalmából. Sajnos a cimbalomról kevés tudományos írás született, így a diplomamunkák hiánypótló szerepként is funkcionálnak. Ennek révén ma már elmondhatjuk, hogy minden

témakörben van legalább alapvető információ, de van olyan téma, mely teljes mértékben kidolgozott.

Az Akadémia hallgatóinak van lehetőségük kiegészítő pedagógiai tanulmányra nappali és külső formában az első fokú és a másodfokú egyetemi tanulmányok befejezése után az előadóművészeti tanulmányi programban a művészeti tantárgyak pedagógusának, pedagógiai tevékenységének elvégzéséhez a középiskolában és az alapfokú művészeti iskolában. Doktori tanulmányokra is van lehetőség a mesteri diploma megszerzése után 3 éves nappali és 4 éves levelező képzésben. A doktori tanulmány idején a hallgató kutató munkával szerez új információkat a témakörben. A vezető tanár rendszeresen ellenőrzi a munka menetét és ötleteket ad az információk felkutatásához. A disszertációs munka mellett a hallgatónak művészi és publikációs tevékenységet is kell végezni, A vezető tanár ezt figyelemmel kíséri, és, ha szükséges, segítséget nyújt a doktori hallgatónak. A doktori tanulmányok sikeres befejezésével a hallgató elnyeri a művészetek doktora címet (ArtD.), ami Magyarországon a DLA-nak felel meg. A doktori munkákhoz a témát én választom és itt is szem előtt tartom, melyek azok az információk a cimbalomról, melyek kutatásra szorulnak, vagy hiányosak.

Az elmúlt 25 év alatt az akadémiának nem csak szlovák, hanem külföldi növendékei is voltak, akik diplomájukat az Akadémiától kapták. A cimbalmos növendékek száma mindig attól függött, mennyit szabadott felvenni. Volt olyan év, amikor csak egy növendéknek volt helye, amire többen jelentkeztek. Volt olyan év is, amikor mindenkit fel tudtunk venni a jelentkezők közül. Emiatt minden évfolyamon a növendékek száma más volt. A jelentkezők játékának színvonala is különböző volt, hiszen mindenki más alapképzést kapott. A stúdium végére, azonban mindenki elérte azt a színvonalat, amit az akadémiai tanulmányok alatt kötelező volt elérni. Azok a növendékek, akik megkapták a diplomát, mind jól képzett zenészek.

Tanítványaimmal megpróbáltam partneri kapcsolatot kiépíteni, mert véleményem szerint, ezzel sokkal jobb tanítási eredményt lehet elérni. Az iskolán kívül is sokszor összeültük baráti beszélgetésre, ahol közelebbről megismerhettem tanítványaim lelkivilágát, elképzeléseiket, problémáikat. Ezáltal személyre szabott tanítási módszert tudtam kialakítani a jobb eredmény eléréséért. A tehetségesebb növendékeknek hagytam, hogy megvalósítsák elképzeléseiket. Akik nem tudták kifejezni az érzelmeiket a zenében, azoknak segítettem, hogy feloldják gátlásaikat a zenélés alatt. Ebben segített, hogy a növendékek személyiségét a beszélgetések alkalmával megismerhettem. Ösztönöztem tanítványaimat, hogy lehetőség szerint vegyenek részt versenyeken. A versenyek fontossága nem abból áll, hogy valaki győztesen kerüljön ki - persze ez is lényeges-, hanem hogy megismerjék a többi tanuló játékának színvonalát,

kapcsolatokat létesítsenek és nem utolsó sorban a versenyre való felkészülés a tanuló technikai és interpretálási fejlődéséhez is vezet. Tanítványaim közül többen első helyezést értek el nemzetközi versenyeken.

A tanítás mellett a diákok zenei és játéktechnikai fejlődése érdekében nemzetközi szemináriumokat és workshopot szerveztem pályázatok írásán keresztül, amire külföldi előadóművészeket hívtam a világ minden részéből. Ezek segítettek abban, hogy a hallgatók jobban megismerjék hangszerük nemzetközi irodalmát, történetét, játéktechnikáját. Koncertek szervezésével adtam lehetőséget tanítványaimnak a pódiumon való fellépésre. A helyi tanszaki koncerteken kívül jó, ha az előadóművészeti pályára készülők idegen helyen is kipróbálhatják a fellépés izgalmait. Ezért megpróbáltam annyi koncert lehetőséget biztosítani tanítványaimnak, amennyit csak lehet. A programok szervezésébe bevontam növendékeimet, mert ezt is meg kell tanulniuk ahhoz, hogy önálló művészként, tanárként színvonalasan tudjanak működni és koncertlehetőségekhez jutni. Inspiráltam őket, hogy vegyenek részt a Cimbalom Világszövetség kongresszusain, ahol nagyon sokat lehet tanulni, meg lehet ismerni a különböző cimbalomfajták kultúráját és nemzetközi kapcsolatokat lehet kialakítani. Tanítványaim aktivitása és színvonalas játéka nem csak a cimbalom tanszaknak, hanem az Akadémiának is dicsőséget szerzett az évek alatt. A tanulók évente több koncerten is kipróbálhatták tudásukat a helyi tanszaki koncertek alkalmával. Azoknak a tanulóknak, akik kiemelkedően sajátították el a játéktechnikát és a zenei interpretációt, lehetőséget teremtettem Szlovákia más városaiban és külföldön is koncerten való fellépésre. Ezeken keresztül az Akadémia neve is egyre ismertebbé vált. A koncerteken nem csak szólóban, de kamarazenében és zenekarokkal is volt lehetőségük bemutatni tehetségüket a fiataloknak. Fontosnak tartottam a növendékeimmel való kamarazenélést is. Ezen keresztül jobban át tudom adni a zene lényegét, a növendékek jobban érzékelik az előadói stílusokat az együtt zenélés alkalmával. Alapítottam egy triót Trioton névvel, melynek első tagjai rajtam kívül a szlovák Matina Krigovská és a cseh Bronislava Dočkalová voltak. Később a tagok más tanítványokra cserélődtek. A Trioton trióval sok koncertünk volt Szlovákiában, Csehországban, Magyarországon és Svájcban. Emellett természetesen a többi növendéknek is volt alkalma a nemzetközi pódiumokon való bemutatkozásra. 2005-től évente szerveztem Nemzetközi Újévi Cimbalomkoncerteket Budapesten. Ezeken a koncerteken tanítványaimnak adtam lehetőséget a fellépésre. Ezen kívül Magyarországon Csehországban, Szlovákiában Lengyelországban, Franciaországban volt lehetőségük fellépni és többen részt vettek a Cimbalom Világszövetség által szervezett kongresszusokon is.

A cimbalom osztály az elmúlt 25 év alatt igen gazdag és eredményes volt és hírnevet szerzett a Besztercebányai Művészeti Akadémiának. Már olyan sok növendék lett, hogy mellém még egy tanárt fel kellett venni. Volt tanítványom, Mgr. Art Martin Budinský, ArtD. most már a kollégám, akivel együtt tanítunk.

Az Akadémián diplomát szerzett növendékek valamennyien megtalálták helyüket az életben. Ma már elmondható, hogy Szlovákia legsikeresebb tanárai a növendékeim közül kerültek ki. Többek közülük pedig világhírű előadóművészek. Büszke vagyok tanítványaim sikereire és nagyon örülök, hogy tovább adják azokat az ismereteket, amit tőlem tanultak. Szlovákiában sok gyerek figyelmét felkeltette a cimbalom és több városban nyílt lehetőség a tanulásra. Azért még sok munka vár a jövő cimbalom tanárai és művészei számára, mert az eredményeket nem csak elérni, de meg kell tudni tartani is. Sajnos, a pandémiában eltelt időszak nem tett jót a zeneművészek számára. A jövő tanárainak lépést kell tartani az új kihívásokkal, a zenei igényekkel és a technikai fejlődéssel. Ez nem lesz könnyű, de a 25 évvel ezelőtt elkezdett munkánk sem volt könnyű. Aki ezt a pályát választja, tudnia kell, hogy sok akadályba fog ütközni, sok problémával kell megküzdenie. Ezeket az akadályokat csak úgy lehet legyőzni, ha hiszünk abban, amit csinálunk és képesek vagyunk precíz, kitartó munkát végezni. Azt sem szabad elfelejteni, hogy nekünk egész életünkben tanulni kell, hogy megfeleljünk az elvárásoknak. Nagyon remélem, hogy utódaim meg fogják tudni tartani az eddig elért eredményeket, és nem fog kárba veszni eddigi munkám. Ez nem az én érdekem, hanem hangszerünk érdeke. Az Akadémia cimbalom osztályának továbbra is szüksége van országos és nemzetközi programok szervezésére, hogy a hangszerünk iránt minél többen érdeklődjenek. Fontos, hogy a fiatalok aktivizálják magukat, de a tanároknak kell ebben példát mutatni. Az Akadémia hallgatóinak többsége tanulmányai mellett tanít. De nem szabad elfelejteniük, hogy még ők is tanulók, szükségük van a fejlődésre, mert csak akkor várhatják el tanítványaiktól az eredményeket, ha ők ebben példát mutatnak. Ha az akadémia tanulói nem készülnek fel az óráikra, nem várhatják el tanítványaiktól a felkészültséget. A Művészeti Akadémia egyik fő célja olyan fiatal művészek nevelése, akik tanulmányaik befejezése után tovább terjesztik a művészet szépségét az emberek között. Ez a cél legyen a tanulóké is. Lássák meg a művészet szépségét és azt próbálják tovább adni másoknak is.

„Cimbalom tanszak a Besztercebányai Művészeti Akadémián” címmel szlovák nyelven írtam egy könyvet az Akadémia fennállásának 25. évfordulója alkalmából, mely az Akadémia támogatásával jelent meg ebben az évben. Ez a könyv leírja a Besztercebányai Művészeti Akadémia cimbalom-tanszékének történetét az alapítás óta, bemutatja a tanszék 25 éves

tevékenységét, tantárgyait, tanítási módszereit, a tanárokat és a hallgatókat. Az ismertetővel szeretném népszerűsíteni a cimbalom tanszék működését, bemutatni a cimbalom művészeti oktatásának eredményeit, inspirálni a művészi pályára készülöket a magasabb szintű tanulmányok végzésére. Aki hivatásos művész szeretne lenni, annak meg kell ismerkednie a zene tudományával, ismernie kell hangszerének technikai lehetőségeit, irodalmát, történetét, tudnia kell a különböző zenei stílusok előadásmódját. A zene legyen mindenkié, mondta a híres magyar zeneszerző Kodály Zoltán. De ebben a zenében legyen ott a mi hangszerünk is, a cimbalom, mégpedig művészi színvonalon!

A 25 éves évforduló alkalmából a Besztercebányai Művészeti Akadémia tanári kara koncerteket, előadásokat, programokat szervez. A zeneművészeti kar koncertekkel próbál hírt adni a jubileumról nem csak Szlovákia területén, de más országokban is. A szervezésbe én is besegíték azzal, hogy az Akadémia Budapesten is bemutatkozzon. Októberben a magyarországi Szlovák Nemzetiségi Önkormányzatok és a Budapesti Szlovák Intézet támogatásával jön létre az a koncert, melyen a Besztercebányai Művészeti Akadémia tanárai lépnek fel.

Képek az Akadémia cimbalom tanszakjának tevékenységéről

Az első cimbalmos diplomások Martina Krigovská és Juraj Helczmanovský

Trioton Trió Csehországban TV felvétel közben.

Nemzetközi Újévi Cimbalomkoncert Budapesten a Szlovák Intézetben.

Cimbalmosok balról jobbra: Herencsár Viktória Vladimír Homola (SK) Mykhaylo Zakhariya (UA), Zuzana Hrončeková (SK), Ladislava Hetmerová (CZ)

A Cimbalom Világszövetség kongresszusán 2011-ben

**Sally Whytehead (UK) és Mitzie Collins (USA) szemináriuma a Besztercebányai
Művészeti Akadémián**

**Radka Weishab (CZ) és Tina Gubová (SK) a Cimbalom Világszövetség kongresszusán
Malvernben (Anglia)**

Andrea Stračinová (SK) doktori hallgató tanárával Herencsár Viktóriával